

Ministerie van EZK
Programma VAWOZ

gemeente Zaanstad
wethouder
R. Tuijn

Stadhuisplein 100
1506 MZ Zaandam
Postbus 2000
1500 GA Zaandam

Telefoon 14 075
www.zaanstad.nl

DATUM 2 april 2024

ONS KENMERK

DOORKIESNUMMER (075) 6552012

ONDERWERP Reactie gemeente Zaanstad op cNRD van VAWOZ

Geachte heer/ mevrouw,

Op vrijdag 23 februari heeft het Programma Verbindingen Aanlanding Wind Op Zee 2031-2040 (programma VAWOZ) haar onderzoeksplan in de vorm van de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau VAWOZ gepubliceerd en ter inzage gelegd voor het indienen van formele reacties. Zaanstad maakt graag gebruik van deze mogelijkheid om een reactie aan u kenbaar te maken.

Een zorgvuldige ruimtelijke inpassing is noodzakelijk.

Zaanstad onderschrijft de noodzaak voor een robuust en toekomstbestendig elektriciteitsnetwerk en we realiseren ons dat dit uitbreidingen in de infrastructuur met zich meebrengt. Ook voor Zaanstad is de beschikbaarheid van duurzame energie in de vorm van o.a. elektriciteit randvoorwaardelijk voor huidige en toekomstige ontwikkelingen binnen onze gemeente en in de regio. We maken ons echter zorgen over de effecten die de inpassing van deze nieuwe infrastructuur heeft op de ruimtelijke kwaliteit van onze gemeente, op de leefomgeving van onze inwoners en op de ontwikkelingsmogelijkheden zoals we die voor ogen hebben in onze omgevingsvisie. We vragen hierbij speciale aandacht voor de kwetsbare veenweidegebieden, de openheid van de Wijkmeerpolder, de leefbaarheid in dorpslinten zoals Assendelft en de leefbaarheid bij de doorkruising van Zaandijk.

Water en bodem sturend is ook bij de inpassing van energie-infrastructuur leidend.

Vanuit het uitgangspunt 'Water en bodem sturend' schrijft u: "de aanleg van energie-infrastructuur is minder wenselijk in bijvoorbeeld diepe polders en veenweidegebieden" (p. 36). Vanuit Zaanstad vinden we *minder wenselijk* geen recht doen aan de (beeld)kwaliteit van die landschappen. Juist dit bijzondere landschapsbeeld is voor onze regio van grote waarde.

Het betreft hier diepe polders en veenweidegebieden met beschermde landschappelijke waarden. In het Ontwikkelperspectief Novex NZKG (ook een traject met het rijk) wordt dit gezien als een gebied met mogelijkheden voor waterberging, natuur en recreatie. Daarbij komt nog dat dit deel al overbelast is wat betreft de kwaliteit van de leefomgeving en milieubelasting van o.a. Schiphol en zware industrie. Tot slot ligt in dit gebied de Stelling van Amsterdam met UNESCO status.

Niet voor niets is er een fors beschermingsregiem ontwikkeld, mede gebaseerd op landelijke beleidsdoelen om het beperkt overgebleven landschap met haar kernkwaliteiten te beschermen. Hoewel wij de urgentie van het uitbreiden van het energienetwerk onderschrijven, hechten wij groot

belang aan het beschermen van de landschappelijke waarden in onze regio en vinden het dan ook *niet* wenselijk om energie-infrastructuur aan te leggen in de diepe polders en de veenweidegebieden.

Wij voorzien dat de impact van de noodzakelijke uitbreiding van het totale energienetwerk, bestaande uit zowel VAWOZ en het 380 KV-netwerk op de beeldkwaliteit van ons cultuurhistorisch veenweidelandschap en de kwaliteit van de leefomgeving mogelijk zeer groot kan zijn. In het geval de uitbreiding van het energienetwerk toch in strijd met het provinciale en gemeentelijke beschermingsregiem wordt uitgevoerd dan gaan wij er vanuit dat de initiatiefnemer in voldoende mate zorgdraagt voor mitigerende en compenserende maatregelen.

Ondergronds brengen van kabels meenemen in het onderzoeksplan.

Bij de start van het programma uitbreiding 380 kV heeft de regio Zaanstreek Waterland (waar Zaanstad onderdeel van uitmaakt) nadrukkelijk verzocht om ook de ondergrondse optie bij de onderzoeksalternatieven serieus te onderzoeken en mee te nemen in de plan-MER. Deze optie zien we in het programma VAWOZ ook graag terug in het onderzoeksplan. Voor de regio is het onderzoeken van ondergrondse opties zowel in het programma VAWOZ als in het programma 380 kV belangrijk om daadwerkelijk een goede integrale afweging te kunnen maken over de ruimtelijke inpassing van de energie-infrastructuur.

Hieronder gaan we nog nader in op een aantal punten in de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor Verbindingen Aanlanding Wind Op Zee die ons opvallen:

- Naast een optie voor aanlanding op een 380kV-station ten westen van Zaanstad is de totale opgave (en daarmee de ruimtelijke impact) feitelijk groot. In het VAWOZ-voorstel ligt een zoekcirkel (pag. 35, fig 4.3) voor een elektrolyser (omzetten overbodige energie in waterstof). De totale oppervlakte van een 1 GW elektrolyser kan oplopen tot 20 hectare (p.22), afhankelijk van beschikbaarheid elektriciteit en zoetwater. Als nu al bekend is dat ook een elektrolyser bij het 380kV-station nodig is, moet je de opgetelde ruimtelijke impact integraal beoordelen (380kV-station, elektrolyser plus converterstation). Het is belangrijk dat de potentieel volledige ruimtelijke claim inzichtelijk is en belanghebbenden op basis van het totaalbeeld een reactie kunnen indienen. Deze optelsom heeft een wezenlijk andere impact op de omgeving en het realiteitsgehalte van de zoeklocaties.
- Flexibiliteitsbronnen (bijvoorbeeld batterijen) zijn per 2040 nodig voor een stabiel systeem en efficiënte benutting van energie. Deze worden echter niet meegenomen in de effectbeoordeling VAWOZ, terwijl er een kans is dat deze straks wellicht ook geplaatst worden in de buurt van hoogspannings- / converterstations. Er is meer inzicht nodig hoe waarschijnlijk het is dat bij aanlandlocaties in toekomst converterstations nodig zijn met vraag hoe deze 'opties voor de toekomst' inclusief flexibiliteitsbronnen meewegen in de huidige beoordeling van de ruimtelijke inpasbaarheid. Ook hier geldt het verzoek de totale ruimtelijke impact van het besluit tot aanlandlocaties te presenteren en ter reactie voor te leggen.
- Binnen Programma VAWOZ wordt het uitgangspunt gehanteerd dat een converter-/transformatorstation op land op maximaal 6 km afstand ligt van het 380kV-hoogspanningsstation waarop wordt aangesloten (p. 20). Onduidelijk is hoe de beoordeling van de toekomstige locatie voor een converterstation nu wordt meegenomen. De VAWOZ lijkt de tracés te beoordelen, maar de ruimtelijke impact van de bijbehorende converterstations maakt een tracé ook meer of minder geschikt.

- Voor de zoetwatervraag van elektrolyzers (voor productie en koeling) moet groot oppervlaktewater in de nabijheid beschikbaar zijn (om gebruik van grondwater of drinkwater te voorkomen). Er wordt geconstateerd dat gebruik van water uit het Noordzeekanaal ongeschikt lijkt als koelwater. Zoetwaterbeschikbaarheid is nu al een knelpunt voor het op hoogte houden van het waterpeil in het veenweidegebied in de gehele regio Zaanstreek-Waterland.

We voorzien als gevolg van klimaatveranderingen de waterverdelingsvraag steeds nijpender worden. Het toevoegen van een extra water vragende functie in dit gebied betekent een extra aanslag op het behoud van het veen en heeft een beperkend effect op de mogelijkheden om bodemdaling en veenoxidatie tegen te gaan. Dit laatste is ook een doelstelling in het klimaatakkoord vanuit het rijk. In water en bodem sturend is verhoging waterpeil daarom een structurerende keuze. Als je “water sturend” wil laten zijn ligt het ons inziens niet voor de hand om een elektrolyser te bouwen ten westen van Zaanstad, maar te kiezen voor een locatie waar voldoende waterbeschikbaarheid is.

We vragen u om meer inzicht in de watervraag en de wijze waarop gedacht wordt hierin te voorzien, omdat zowel de ruimtelijke impact als de impact op waterbeschikbaarheid per locatie meegenomen wordt in de afweging.

Meer inzicht in de samenhang tussen de verschillende energie-infratracen is nodig voor een goede integrale beoordeling van de ruimtelijke impact.

Naast het programma VAWOZ waarbij de noodzakelijke uitbreidingen vanwege de windparken op zee onderzocht worden loopt er ook een onderzoek naar de noodzakelijke netuitbreidingen voor 380 kV. Later dit jaar komt ook voor dit traject een concept NRD beschikbaar.

Deze beide trajecten zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, maar lijken met weinig samenhang te worden opgepakt. De ruimtelijke inpassing van de noodzakelijke uitbreidingen in infrastructuur voor beide trajecten moeten in dezelfde beschikbare ruimte gevonden worden, gaan (deels) over dezelfde zoekgebieden voor hoofdstations 380 kV, tracés en converterstations. Voor ons als gemeente is het complex om die samenhang echt te doorgronden juist vanwege het feit dat de noodzakelijke uitbreiding in twee afzonderlijke rijkscoördinatieregelingen wordt uitgewerkt. Keuzes in het ene traject hebben consequenties voor wat er moet of kan in het andere traject. Ook voor belanghebbenden in de regio is het van belang een integraal en eenduidig beeld te hebben van de integrale opgave voor energie-infrastructuur, als basis voor participatie en eventuele reactie.

Om inhoudelijk en procesmatig beter inzicht te krijgen doen we dan ook een nadrukkelijk beroep op u om deze twee onderzoekstrajecten samen op te pakken en niet in afzonderlijke plan-MERs

Hoogachtend,

namens burgemeester en wethouders van Zaanstad,

wethouder Duurzaamheid
René Tuijn